

– оптимізація обсягу дебіторської заборгованості, розрахунків та визначення оптимального залишку грошових коштів, складання бюджетів поточних надходжень і витрат.

Проведені дослідження дозволили сформулювати політику управління оборотними активами підприємства, що передбачає визначення оптимальної величини оборотних активів, їх ефективне використання та розробку варіантів фінансування оборотних активів підприємства.

Список літератури

1. Бланк И.А. Управление активами. / И.А. Бланк. – К.: Ника-Центр, Эльга, 2002. – 702 с.
2. Бланк И.А. Финансовый менеджмент: учебный курс / И.А. Бланк. – [2-е изд., передел. и доп.]. – К.: Ника-Центр, 2004. – 656 с.
3. Ван Хорн Джеймс К. Основы финансового менеджмента / Дж. К. Ван Хорн, Дж. М. Вахович. – [11-е издание (пер. с англ.)]. – М.: Издательский дом "Вильямс", 2005. – 992 с.
4. Лахтіонова Л.А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання: [монографія]. / Л.А. Лахтіонова. – К.: КНЕУ, 2001. – 387 с.
5. Філімоненков О.С. Фінанси підприємств: [навч. посіб.] / О.С. Філімоненков. – [2-е вид., переробл. і допов.]. – К.: МАУП, 2004. – 328 с.
6. Фінансова діяльність підприємства: [підручник] / О.М. Бандурка, М.Я. Коробов, П.І. Орлов, К.Я. Петрова. – [2-е вид., перероб. і доп.]. – К.: Либідь, 2002. – 384 с.

Одержано 16.04.13

УДК 348.978

С. П. Попова, асист., А.О. Могилей, студ. гр. ФК 09-1

Кіровоградський національний технічний університет

Особливості та проблеми застосування програмно-цільового методу бюджетування

У статті розглянуто основні теоретичні засади бюджетного планування, досліджено особливості програмно-цільового методу планування бюджетів в Україні в сучасних умовах. Виявлено основні недоліки застосування програмно-цільового методу бюджетування та запропоновано шляхи покращення його застосування в бюджетному процесі України.

планування видатків бюджету, програмно-цільовий метод, бюджет, бюджетне фінансування

Постановка проблеми та її актуальність. В умовах обмеженості фінансування економічного зростання особливо актуальним стає питання вдосконалення процесу бюджетування та програмно-цільового методу формування бюджету, а також посилення важелів бюджетної політики у процесі підвищення ефективності використання бюджетних коштів.

Протягом останніх років в Україні спостерігається негативна тенденція розвитку процесу бюджетування. Тому є надзвичайно актуальним завданням вирішення питань, які потребують наукових досліджень, зокрема оптимізація процесу управління бюджетними видатками, визначення їх структури та контроль за ефективним використанням бюджетних коштів.

© С. П. Попова, А.О. Могилей, 2013

Аналіз досліджень та публікацій. Проблеми розвитку й удосконалення методів бюджетного планування, регулювання бюджетної системи досліджували вітчизняні та зарубіжні вчені, зокрема О. Василик, І. Лютий, В. Федосов, Т. Г. Затонацька, С. І. Юрій та ін. Серед найбільш значущих наукових досліджень зарубіжних вчених, із питань формування бюджетної політики можна назвати праці Дж. Б'юкенена, А. Вагнера, П. Самуельсона, Дж. Стігліца, В. Танзі, А. Улюкаєва та ін.

Попри численні напрацювання у цій сфері, сьогодні чітко не систематизовано особливостей застосування програмно-цільового методу бюджетування, а також не виокремлено основних проблем, пов'язаних із цим.

Метою статті є пошук шляхів вирішення актуальних проблем України у сфері бюджетування з огляду на світову практику застосування програмно-цільового методу.

Виклад основного матеріалу. При управлінні державними фінансами у процесі складання бюджету у світі застосовуються різні методики:

1. Постатейний бюджет. Цей формат бюджету не забезпечує наявність управлінської інформації, оскільки акцент робиться не на управлінні, а на контролі. При обговореннях постатейних бюджетів основна увага приділяється правильності витатків, а не доцільності результатів.

2. Бюджет результативності. Дана форма бюджетування вимагає додаткових систем обліку і звітування для цілей моніторингу та управління бюджетом.

3. Складання бюджету з нуля. Ця методика вимагає від тих, хто приймає рішення, зробити вибір з-поміж конкуруючих ресурсних стратегій для досягнення результатів на основі відносного рейтингу цих стратегій управління.

4. Програмно-цільовий бюджет (ПЦМ). Програмно-цільове бюджетування сьогодні – це бюджетування, орієнтоване на результат. При цьому увага акцентується на тому, що та скільки необхідно зробити, чого потрібно досягти, чого досягнуто в результаті та скільки це коштує платникам податків [3, с. 13].

На сьогоднішній день вважається, що найсучаснішою, найбільш прогресивною й ефективною формою бюджетування є програмно-цільове бюджетування.

Основними перевагами даного методу є передбачення результатів виконання кожної бюджетної програми та оцінка ефективності використання державних коштів на кожному етапі. За оцінками фахівців, сьогодні кращого методу формування, реалізації, моніторингу й контролювання виконання бюджету, а також оцінювання результативності бюджетних програм не існує.

Проте в Україні застосування програмно-цільового методу знаходиться на початковій стадії свого формування. Концепція застосування програмно-цільового методу в бюджетному процесі передбачає використання програмно-цільового методу в процесі формування бюджетних витатків ще з 2002 року, проте й сьогодні цей метод задіяний лише частково [6, с. 30].

На сьогодні важливою проблемою програмно-цільового методу фінансування бюджетних витатків є невідповідність сучасних бюджетних програм одному з головних принципів програмно-цільового фінансування - бюджетні програми мають передбачати виділення бюджетних коштів не на поточне фінансування, а на забезпечення соціально-економічної результативності від упровадження бюджетної програми в майбутньому.

Так, наприклад, за даними Міністерства фінансів України у 2012 році в порівнянні з 2011 роком у галузі охорони здоров'я кількість бюджетних програм зросла на 31 програму (табл.1), в освітній галузі - на 15 програм, у сфері житлового господарства на 9 бюджетних програм, незважаючи на те, що їх кількість у 2011 році й так була високою.

Таблиця 1 – Порівняльний аналіз обсягів фінансування бюджетних програм у 2011-2012 роках [4]

Галузі	Роки				Відхилення 2012 р. до 2011 р.	
	2011		2012		Кількість програм	Обсяг фінансування, млн грн.
	Кількість програм	Обсяг фінансування, млн грн.	Кількість програм	Обсяг фінансування, млн грн.		
Охорона здоров'я	50	1025,2	71	1277,0	31	251,8
Освіта	53	714,7	65	918,0	15	203,3
Житлово- комунальне господарство	12	41,9	20	52,2	9	10,3
Разом	115	1781,8	156	2247,2	55	465,4

Таким чином, існування великої кількості бюджетних програм ускладнює процедуру контролю за цільовим використанням бюджетних коштів, сприяє зростанню програм, які не спрямовані на розвиток, а навпаки, фінансують поточне споживання, ускладнює процес узгодження програм у довгостроковій перспективі, призводить до недофінансування та зміни пріоритетів бюджетного фінансування щороку, веде до зростання кількості недофінансованих програм, що не досягають кінцевих соціально-економічних цілей їх створення.

Огляд та узагальнення літературних джерел [3-5] дає змогу виокремити й інші проблеми застосування програмно-цільового методу бюджетування, до числа яких можна віднести:

- низький рівень інформаційного забезпечення процесу розроблення бюджетів із застосуванням цього методу;
- необхідність високого рівня кваліфікації працівників, що використовуватимуть цей метод;
- необхідність застосування спеціалізованого програмного забезпечення з застосування програмно-цільового методу;
- складність врахування взаємозалежності між бюджетними показниками та державними чи регіональними програмами;
- значні витрати ресурсів (інформаційних, людських, технічних тощо) у зв'язку із застосуванням цього методу;
- складність консолідування окремих бюджетів для формування зведеного;
- значні витрати часу на формування бюджетів із використанням програмно-цільового методу;
- низький рівень мотиваційних механізмів суб'єктів використання методу програмно-цільового бюджетування;
- наявність конфліктів між розробниками бюджетних програм і суб'єктами бюджетування тощо.

Для успішного впровадження ПЦМ на всіх рівнях бюджетної системи в Україні необхідно мати чітко визначені стратегічні програми уряду, впроваджувати елементи стратегічного бюджетного планування, розробляти й удосконалювати програми розвитку регіонів в Україні, розвивати систему показників виконання бюджетних програм.

Висновки. У процесі дослідження проблем планування бюджетних коштів в Україні виявлено, що програмно-цільовий метод, який на сьогодні застосовується нашою державою в процесі бюджетного планування, не є ефективним через існування великої кількості бюджетних програм, що дублюють одна одну, щорічну зміну пріоритетів бюджетного фінансування, спрямування основної маси бюджетних коштів на поточне споживання, а не на розвиток тієї чи іншої сфери.

Для успішного запровадження ПЦМ у бюджетний процес як на державному рівні, так і на рівні місцевих бюджетів, на наш погляд, необхідно здійснити низку заходів, зокрема:

- визначення проблеми практичного застосування елементів ПЦМ на рівні державного бюджету та дослідження зарубіжного досвіду з метою його врахування при удосконаленні ПЦМ та розробці відповідної методології;
- створення єдиної методологічної бази для використання ПЦМ бюджетування та середньо-строкового бюджетного планування на рівні державного та місцевих бюджетів;
- розробка методології стратегічного планування діяльності головних розпорядників бюджетних коштів відповідно до довго- та середньострокових пріоритетів державної політики для створення основи для запровадження середньострокового бюджетного планування;
- запровадження обов'язкового розроблення стратегічних планів;
- зміна стереотипного мислення фінансових працівників, головних розпорядників бюджетних коштів, працівників органів місцевого самоврядування щодо доцільності програмно-цільового методу формування бюджетів.

Список літератури

1. Бюджетний кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, N 50-51, ст.572) з останніми змінами, внесеними згідно із Законом N 3668-VI (3668-17) від 08.07.2011, джерело: <http://zakon.rada.gov.ua>;
2. Алексеев І. В., Ярошевич Н.Б., Чушак-Голобородько А.М. Бюджетна система: Навчальний посібник. – К.: “Хай-ТекПрес”, 2007. -376 с.;
3. Гаков В. Бюджетна політика в Україні: проблеми та перспективи / В. Гаков // Дзеркало тижня. – 2012. – № 5 (408). - С. 12-19.
4. Глущенко Ю. А. Практика запровадження програмно-цільового методу [Електронний ресурс] / Ю.А.Глущенко. -Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/por_tal/chem_biol/nppdaa/econ/2012_2_t1/077.pdf.
5. Кульчицький М. І. Формування та виконання бюджету за програмно-цільовим методом/ Кульчицький М. І., Перун З.В. // Фінанси України. –2005. – № 2. – С. 78-83.
6. Піхоцький В. Ф. Ефективність бюджетної політики як інструмент соціально-економічного розвитку України / В. Ф. Піхоцький // Фінанси України. – 2012. – № 3. – С. 30–37.
7. Самошкіна О. А. Перспективне прогнозування видатків бюджету та його вплив на соціально-економічний розвиток / О. А. Самошкіна // Наукові праці НДФІ. - 2012. - № 4 (45). - С. 112-117.

Одержано 17.04.13

УДК 315.77

В.В. Шалімов, доц., канд. екон. наук, М.І. Яворська, студ. гр. ФК-11ск

Кіровоградський національний технічний університет

Сутність державного бюджету та його вплив на соціально-економічний розвиток

Досліджено суть державного бюджету, його економічне значення та функціонування. порушено проблему впливу на соціально-економічний розвиток України та вади державного бюджету.

бюджет, доходи та видатки бюджету, ознаки бюджету, суб'єкти бюджетних відносин, функції бюджету

Чільне місце в соціальному та економічному розвитку кожної країни належить проблемам бюджету, адже бюджет належить до тієї сфери суспільного життя, що